

ŠKOLITELSKÝ POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Iuliia Kriger: „Řečové charakteristiky Haškova Švejka v ruských překladech se zaměřením na rovinu humoru a satiry“

Tato diplomová práce je k obhajobě předkládána napodruhé. Hned v úvodu považuji za nezbytné upozornit, že v mezidobí, v čase mezi prvním a druhým pokusem o obhajobu, se mnou diplomantka konzultovala pouze jednou, a to na základě dvou krátkých, přepracovaných úryvků původně předloženého textu. Poté již nepovažovala za potřebné mne s novou verzí své práce seznamovat a rovnou ji odevzdala jako finalizovanou. Svou roli školitele v daném případě proto považuji za nevyužitou a vzhledem k výhradám, které k této diplomové práci mám, za značně podceněnou.

Ve svém prvním posudku z 24. ledna 2020 jsem práci nedoporučil k obhajobě z následujících důvodů:

1) Komparativní analýza nesla stopy chvatu a nepromyšlenosti. Jednotlivé komentované pasáže především nebyly dostatečně zasazeny do kontextu: často nebylo vůbec jasné, ke komu jsou směřovány repliky hlavní postavy, ani v jaké situaci vzhledem k ději románu se právě nacházíme. Některé komparativně-stylistické komentáře by si bývaly zasloužily rovněž podrobnější pojetí, zejména u delších úryvků.

2) Za zcela zásadní a z hlediska etiky badatelské práce nepřijatelný nedostatek jsem ovšem považoval diplomantčinu nesamostatnost v uchopení obecně pojatých kapitol 1–3 (strany 9–21). Podstatná část práce, konkrétně kapitoly 1–3, představovaly jednu velkou kompilaci citátů cizích myšlenek a postřehů. O žádné vlastní badatelské práci tu rozhodně nemohla být řeč, neboť diplomantka citáty nijak nekomentovala – pouze je propojila hodnotově vesměs neutrálními uvozovacími větami.

V nově předložené verzi práce byly obě uvedené výhrady zohledněny, avšak nedůsledně a pouze do určité míry. Práce stále nese rysy značné uspěchanosti a nedotaženosti. Kromě celé řady chyb v délce samohlásek (i v rámci jediné věty, s. 22: „A humor tohoto románu plní všechny uvedené funkce od zvýšení nálady až na zesměšnění a vyjádření nespokojenosti s něčím.“), gramatických chyb a stylistických neobratností uvádím některé ze svých výhrad v následujícím výčtu:

1) Na s. 8 diplomantka konstatuje: „V diplomové práci o ruských překladech románu se předpokládá, že autoři nejnovějšího překladu *Osudů dobrého vojáka Švejka za světové války* Lavrovová a Fjodorov

čerpali z klasického překladu Bogatyrjova, a proto budeme v dané práci dávat pozor na podobnost obou uvedených překladů.“ Autorka se ani slovem nezmiňuje o tom, k jakým závěrům uvedená diplomová práce dospívá, třebaže je to pro její vlastní závěry ohledně závislosti jednoho překladu na druhém zcela zásadní.

2) Ze stylizace některých vět v teoretické části práce je více než zjevné, že diplomantka, která sama není rodilou mluvčí češtiny, čerpá ze sekundární literatury, aniž by věty převzaté odjinud označila jako citaci nebo parafrázi. Za všechny takové pasáže uvádím následující příklady:

„Hlavním cílem Haškovy satiry byl byrokratický státní aparát Rakousko-Uherska, hloupí úředníci, buržoazní zvyky a nakonec náboženství a církve – to jsou všechno základy buržoazní společnosti. Příběhy, které bičují náboženství a kostel, patří pravděpodobně k nejnáročnějším Haškovým dílům.“ (s. 10)

„Můžeme se dlouho hádat, jestli je Švejk blázen nebo hrdina své doby, který tak ostře a jasně zesměšňoval všechny její zlozvyky, ale není pochyby o tom, že Hašek do jeho slov vložil ironii. Ve Švejkově věčné oddanosti a chvále vidíme kritiku režimu a všeho, co se v něm děje.“ (s. 20)

3) Na s. 12 diplomantka uvádí: „Překlad Pjotra Bogatyreva, jehož první verze byla publikována v roce 1929 a poté dokončena do padesátých let, je dodnes považován za kanonický.“ Z této formulace vůbec není zřejmé, co zahrnovala „první verze“ daného překladu a v jakém smyslu byla „poté dokončena“.

4) V práci se vyskytují některé značně zmatené a také zcela nesrozumitelné formulace: „... se Bogatyrjovovi velmi dobře podařilo postřehnout rozdíl mezi češtinou a ruštinou, zejména z hlediska funkčního rozvrstvení, o kterém budeme podrobněji mluvit v předchozí kapitole.“ (s. 12) „Skačkov redigoval časopis obchodního zástupce...“ (s. 13) „Na řeči mimo jiné závisí i postoj čtenáře ke konkrétní postavě, jaký dojem bude tato postava vyvolávat.“ (s. 19) „Vědkyně Stepanova, spoléhající se na práci Raskina a Attarda, věří, že...“ (s. 21) „V románu se téměř nesetkáme se složitými konstrukcemi nebo technikami, kvůli jejichž porozumění budeme muset dlouho přemýšlet.“ (s. 21)

5) Teoretická část práce se hemží řadou povšechných, nicneříkajících tvrzení: „Přestože nemá možnost plně porozumět a procítit všechny jemnosti českého románu, budou mu témata i způsob jejich prezentace blízké, jelikož najde i v ruské literatuře satirická díla, která zesměšňuje a odhaluje určitá témata (Gogolův Revizor, Gribojedovo Hoře z rozumu atd.).“ (s. 23)

6) V analytické části práce diplomantka sice doplnila kontext rozebíraných úryvků, avšak učinila tak nezřídka zkratkovitě a pouze velmi všeobecně: „Daný úryvek je z kapitoly, ve které se popisuje polní mše. Celá kapitola se věnuje církevním záležitostem.“ (s. 28) „Švejk mluví s paní Müllerovou o tom, že zabili arcivévodu.“ (s. 49) „Švejk mluví v hospodě s paní Palivcovou o jejím manželovi.“ (s. 52) „Úryvek je z kapitoly o tom, jak Švejk s polním kurátem jedou sloužit polní mši.“ (s. 56)

7) V některých analyzovaných úryvcích diplomantka zcela opomíjí, nebo zkresluje důležité významové aspekty originálu. Například na s. 29 se vůbec nezabývá symbolikou sv. Václava, třebaže je z hlediska obrazu české národnosti v Haškově románu, o níž se diplomantka v úvodu práce sama zmiňuje, zásadní. Stejně zkratkovitě a neúplně diplomantka rozebírá také pasáž na s. 35–36. Komentář ohledně Skačkovova překladu „Divokého západu“ na s. 43 není doložen žádným argumentem. Komentář ohledně Bogatyřjovovy generalizace v případě překladu pojmu „daltonismus“ na s. 44 je nepřesvědčivý a podle mého soudu chybný. Diplomantčin komentář ohledně Skačkovova překladu pojmu „biskup“ na s. 46 je rovněž neúplný a nepřesvědčivý.

8) Na s. 32 diplomantka prohlašuje: „Co se týče druhé varianty, nezní tak běžně jako první a zároveň vidíme významový posun, protože se ve frázi „что хочет и как хочет“ ztrácí význam toho, že člověk mluví bez rozvahy.“ Celý ruský překlad ovšem zní „может болтать, что хочет и как хочет“, což diplomantčin závěr ohledně „mluvení bez rozvahy“ značně zpochybňuje.

9) Na řadě míst komparativní analýzy diplomantka dospívá k závěrům, které jsou očividné, následkem čehož její komentář vyznívá banálně a zbytečně: „Co se týče překladu fráze *vzdělanej člověk* překládají to Lavrovová a Fjodorov stejným způsobem jako Bogatyřjov – *культурный человек*.“ (s. 34) „Co se týče překladu fráze *vzdělanej člověk* překládá to Skačkov doslovně *образованный человек*.“ (s. 34)

10) Na s. 34 diplomantka krátce rozebírá větu: *Jak říkám, moc pěkný to tam bylo a těch několik dní, který jsem strávil v blázinci, patří k nejkrásnějším chvílím mého života.* Z analýzy dané věty ve srovnání s jejími ruskými překlady však vůbec nic nevyplývá.

11) Na s. 35 diplomantka krátce rozebírá pasáž: „*To jsem si nepomyslíl,“ řekl, „aby odsuzovali nevinného člověka na deset let. Že jednoho nevinného člověka odsoudili na pět let, to jsem už slyšel, ale na deset, to je trochu moc.*“ Z analýzy dané pasáže ve srovnání s jejími ruskými překlady však vůbec nic nevyplývá.

12) Na s. 55 diplomantka konstatuje: „V naší situaci máme slovo poloprđoch, které Bogatyrjov překládá jako полупердун, což odpovídá originálu. Překlad Lavrovové a Fjodorova je stejný. Slovo je převedeno kalkováním (polo – полу, prđoch – пердун).“ Daný komentář považuji za neúplný a ve výsledku zkreslující, neboť diplomantka neuvádí, jak použitý kalk může působit na ruského čtenáře.

V tomto svém výčtu bych mohl pokračovat dál. Musím proto konstatovat, že diplomantka hrubě podcenila možnost školitelských konzultací a ve výsledku opět odevzdala práci, která je z hlediska její obhajoby hraniční.

Současně konstatuji, že zejména analytická část práce obsahuje některé dílčí postřehy, které svědčí o diplomantčině schopnosti překladatelské analýzy. Řada rozebíraných úryvků je vzhledem k tématu práce zvolena velmi vhodně. Za vhodně zvolené považuji i samotné téma práce a oceňuji i to, jak se diplomantka vypořádala s potížemi při dohledávání ruských překladů Haškova románu. Jistý přínos pro další badatele představují rovněž sekundární zdroje, které se diplomantce k tématu podařilo dohledat a prostudovat.

Vzhledem ke všem uvedeným nedostatkům nicméně navrhuji tuto diplomovou práci hodnotit známkou **dobře**, nebo **neprospěla**, a to v závislosti na průběhu obhajoby.

V Teplicích dne 26. června 2020

PhDr. Stanislav Rubáš, Ph.D.